

10 arsyt kryesore pse demtohet kompjuteri

"Fatal error: the system has become unstable or is busy," thote. "Enter to return to Windows or press Control-Alt-Delete to restart your computer. If you do this you will lose any unsaved information in all open applications."

Ne kete rast sapo jeni goditur nga Ekranin e kalterit i vdekjes. Gjdo perdorues i Windowsit do te jete i njohur me te. Qfar mund te beni ju? Ose, si ta ndaloni te mos ndodh?

1. Hardware konflikt

Arsyeja nr.1 pse Windows deshton eshte konflikti hardverik. Gjdo pajisje hardverike komunikon me pajisjet tjera me ane te portit "interrupt request channel" i njohur si "IRQ". Keto duhet te jene te vecanta per gjdo driver.

Psh Printeri zakonisht perdor portin IRQ 7. Tastatura zakonisht perdor IRQ 1 dhe floppy disk perdor IRQ 6. Gjdo pajisje hardverike do te tentoj te marr nje IRQ per vete.

Nese keni shume pajisje, ose nuk jane te instaluar mire, dy prej tyre mund te perfundojn duke perdor te njeitin nr. te IRQ. Kur perdoruesi tenton te perdor 2 pajisjet ne te njejten kohe, deshtimi mund te ndodh. Menyra per te kontrolluar nese ka konflikt hardverik ne PC tuaj ndiqni hapat si ne vazhdim:

* Start-Settings-Control Panel-System-Device Manager.

Shpesh nese nje pajisje ka problem eshte e markuar me nje '!' te verdh e cila paraqitet afer pershkrimtit te pajisjes. Markoni Kompjuterin (ne Device Manager) dhe shtypni Properties per te pare IRQ numrat te perdorur nga PC juaj. Nese IRQ nr eshte i shfaqur 2 her ateher nje IRQ eshte duke u perdorur nga nje pajisje.

Nga njehere nje pajisje mund te ndaj nje IRQ me dicka te pershkruar si 'IRQ holder for PCI steering'. Kjo mund te injorohet. Menyra me e mire per te rregulluar problemin eshte te largoni pajisjen dhe te riinstaloni pajisjen.

Nganjehere do tju duhet te gjeni me shume drivere te rinj ne internet per te bere pajisjen qe te funksionoi ne nje menyre te rregullt. Nje burim i mire eshte www.driverguide.com. Nese pajisja eshte nje kartel e zerit,modem, shume shpesh mund te ndosh qe te rregullohet duke ndryshuar portin hyres ne pllaken me (mother board) - (Kujdes gjate hapjes se PC tuaj, munde te humbni garancionin).

Gjate kohes sa punoni brenda PC duhet ta fikni, ta largoni nga priza(shtekeri) dhe te prekni nje metal te pangjyrosur per te shkarkuar ngarkesen elektrike.

Per te qene te drejt me Microsot, problemet me IRQ numbers nuk jane te shkaktuar nga ata. Eshte problem qe nga PC i pare i disajnuar per perdorim te IBM 8086 chip. Fillimisht ishin vetem 8 IRQ. Sot jane 16 IRQ ne nje PC. Eshte shume lehte qe te mbetesh pa to. Ka plane per te rritur nr e IRQ-ve ne te ardhmen.

2. Ram jo funksional

Ram (random-access memory - Albanian:memorje e zakonshme per hyrje) mund te sjell probleme ne ekranin e kalterit i vdekjes me mesazhin qe thote "Fatal Exception Error". Nje gabim fatal(Fatal Error) mund te sjell probleme te renda per hardwarin. Ndonjehere mund te ndodh qe te jete e demtuar dhe te nevojitet qe te zenvendsohet.

Por nje Gabim fatal i shkaktuar nga Ram mund te shkaktohet nga joperputhja e cipve. psh, perzierja 70-nanosecond (70ns) Ram me 60ns Ram zakonisht do te beje qe PC te punoj me tere Ramin ne nje shpejtesi me te ngadalshme. Kjo mund te demtoj shpesh PC nese Rami eshte i mbingarkuar.

Nje zgjedhje per kete problem eshte te hyme ne BIOS settings dhe te rrisim pritjen e Ramit. Kjo mund ta beje at me stabil. Nje menyre tjeter per te zgjedhur nje Ram problem eshte qe te riazherojm Chipet e Ramit ne Pllaken me, ose te largojm disa nga ta. Pastaj provoni te perserisni rrethanat qe shkaktuan deshtimin qe shkaktuan demtimin. Gjate kohes qe mbani Ramin tentoni te mos i prekni pjeset me ngjyre te arit, sepse mund te demtohen shum lehte.

Shume Error mesazhe i drejtohen direkt Ramit. Ram-et modern jane ose parity (ECC) ose non-parity (non-ECC). Eshte me mire qe te mos i perzijm te 2 llojet, kjo mund te jete nje arsye per problem.

EMM386 error mesazher i referohen problemeve memorike por mund te jete edhe konektimi i keq me Ram. Kjo mund te jete edhe menyre per te liruar memorijen e ngarkuar shpesh te lidhura me programet shume te vjetra te bazuara ne Dos.

3. BIOS settings

Gjdo pllake ame(motherboard) eshte e fabrikuar me disa rregulla te vendosura ne fabrik. Nje menyre e lehte per te pasur qaje ne to eshte te shtypim F2 ose butonin e fshirjes gjate sekondave te para te nje boot-up.

Kur te qaseni brenda BIOS, duhet patur shume kujdes. Eshte mire qe te shkursh ne nje leter gjdo opSION qe shfaqet ne ekran. Ne kete menyre, nese ndryshoni ndonje gje dhe kompjuteri behet edhe me i paqndrueshem, ju do te dini se cilat opsionie ti ktheni sic kane cene.

Nje BIOS error i referohet CAS latency. Kjo i referohet Ram-it. EDO me te vjeta (extended data out) Ram ka nje CAS latency 3. SDRam me i ri ka CAS latency 2. Ne rast se gaboni numrin e tyre Ram mund te bllokohet dhe te ngrije pamjen e ekranit e PC.

Microsoft Windows eshte me i mire qe te lokalizoj IRQ numrat me mire se cdo BIOS tjetër. Nese eshte e mundshme caktoni IRQ numrat net Auto ne BIOS. Kjo do te lejoj Windowsin qe te lokalizoj IRQ numrat (sigurohuni qe opsioni ne BIOS per Plug and Play OS eshte 'yes' per te lejuar Windowsin per ta bere kete.).

4. Hard disk drives

Pas disa javesh, informatat ne hard disck fillojn te behen te pjesshme apo te fragmentuara. Eshte mire qe te defragmentojne hard diskun cdo jave, Per te ndaluar hard diskun qe te nrgije imazhin e ekranit. Shkoni ne

* Start-Programs-Accessories-System Tools-Disk Defragmenter

Kjo do te filloj proceduren. Ju nuk do te keni mundesi te shkurani te dhena ne hard disk (ti ruani ato) gjate kohes kur disku eshte ne defragmentim, pra eshte ide e mire qe te leshoni defragmentimin gjate kohet qe PC nuk eshte aktive pra nuk e perdor askush.

Disa bllokime dhe ngrirje te imazhe mund te shkaktohen nga disa probleme te hard diskut te cilat mund te zgjidhen duke ulur optimimin e read-ahead. Kjo mund te caktohet duke shkuar ne:

* Start-Settings-Control Panel-System Icon-Performance-File System-Hard Disk.

Hard disqet mund te ngadalsohen e nganjehere edhe te deshtonje nese jane shume e ngarkuar. Per kujdesuni per PC tuaj duke e pastruar cdo 2-3 muaj dhe duke liruar hapsire. Hapni folderin e Windows-it ne drive C dhe gjeni Temporary Internet Files folderin. Duke fshire permbajtjen (jo folderin) mund te liroj shume hapsir.

Pastroni apo Empty Recycle Bin cdo jave per te liruar hapsir. Hard disk drivet duhet te skanohen cdo jave per errore. Shkoni ne

* Start-Programs-Accessories-System Tools-ScanDisk

Mund edhe te leshoni Task Scheduler per ta aktivizuar kete opSION gjate nates kur PC nuk eshte aktiv.

5. Fatal OE exceptions and VXD errors

Fatal OE exception erroret dhe VXD erroret shpesh jane te shkaktuara nga problemet e karteles grafike.

Kto mund te zgjidhen shume lehte duke ulur rezulucionin e ekranit. Shkoni ne

* Start-Settings-Control Panel-Display-Settings

Ketu duhet te reshqitni barin deri posht. Shikoni ne te majt te dritares opsionet e ngjyrave. Per shume Desktop, kualiteti i lart i ngjyrave 16-bit eshte me i pershtatshmi.

Nese ekрани ngrihet dhe bllokohet at'here mund te jete problemi i Karteles Grafike. Sigurohuni qe nuk ka problem hardverik. Shkoni ne

* Start-Settings-Control Panel-System-Device Manager

Ketu, selektoni + brenda Display Adapter. Nje rresht text qe pershkruan kartelen tuaj grafike do te paraqitet. Selektajeni (markojeni me te kalter) dhe klikoni Properties. Selektoni burimet duke klikuar ne cdo rresht. Kerkoni nje mesazh qe shkruan No Conflicts.

Nese keni konflikt hardverik te karteles grafike, do ta shihni ketu. Kujdes ne kete pik dhe shkruani cdo gje qe beni perndryshe mund te ndodh qe te gjera te shkojn keq.

Menyra per te zgjedhur nje konflikt hardverik duke klikuar Use Automatic Settings box dhe klikoni Change Settings. Tani ju po kerkoni nje mesazh "No Conflicts".

Nje menyre tjeter per te zgjedhur problemet e karteles grafike eshte duke shkuar ne

* Start-Settings-Control Panel-System-Performance-Graphics

Ketu duhet te rreshqitni Hardware Acceleration ne te majte. Si gjithmone, jane te shkaktuara nga driveret e vjeter (driver eshte nje software i vogel qe perdoret nga pajisja hardrike per te komunikuar me PC).

Shikoni prodhuesin e karteles tuaj grafike dhe kerkoni ne internet per driveret me te ri nga ata.

6. Virusat

Shpesh pas infektimit me virus fillon jostabiliteti i PC. Disa viruse fshijn sektorin e BOOT e nje hard disku, duke e bere te pamundur startimin. Per kete arsye eshte mire te krijojm nje Windows Start-up disk. Shkoni ne

* Start-Settings-Control Panel-Add/Remove Programs

Ketu, kerkoni per Start Up Disk. Mbrojtja nga viruset kerkon vemendje te lart.

Nje virus skanner kerkon nje list te viruseve ne menyre qe te jete e mundshme te identifikoj virusat. Kto lista jane te ruajtura ne nje DAT file. DAT duhet te update cdo jave nga website i prodhuesit te antivirusit tuaj.

Nje antivirus shume funksional eshte McAfee VirusScan nga Network Associates (www.nai.com). Nje tjeter eshte Norton AntiVirus 2000, e prodhuar nga Symantec (www.symantec.com).

7. Printerat

Aksioni i dergimit te fajllit nga PC ne printer shpesh krijon nje fajll me te madh, shpesh e quajtur postscript file.

Printeret kane nje madhsi memorike shume te vogel, e quajtur buffer. Kjo memorje shum lehte mund te mbingarkohet. Printimi i nje dokumenti me printer shpesh perdor nje pjese te madhe te fuqise ne CPU. Kjo gjithashtu do te ngadalsoj punen e PC.

Nese printeri po tenton te printoj karaktere jo te zakonshme, ato mund te mos njihen, dhe mund te deshtojn PC. Nganjeher printeret nuk mund te riparohen nga nje deshtim sepse mund te kete problem ne buffer. Nje menyre e mire per te pastruar buffer eshte ta fikim printerin dhe ta largojm nga rryma per 10 sec. Duke e ndezur nga nje priz(shteker) me pak rrym, gjithashtu mund te thirret ndezja e ftoft, do te mund te rikthej opsionet normale te printerit dhe tju mundsoj qe te vazhdoni.

8. Software

Nje gje qe sjelle shum probleme ne PC eshte instalimi i keq i softwareve. Shpesh problemet mund te zgjedhen duke i fshire programet dhe duke i riinstaluar ato. Perdorni Norton Uninstall ose Uninstall Shield per te fshire nje program nga PC juaj komplet. Kjo do te fshije edhe referencat e programeve ne System Registry dhe do te hap rrugen per te instaluar nje version te ri te ati programi.

System Registry mund te demtohet nga programet qe ju keni menduar qe i keni c'instaluar. Perdori Reg Cleaner nga Jouni Vuorio per te pastruar System Registry nga mebetjet e programeve te c'instaluar. Funksionin me Windows 95, Windows 98, Windows 98 SE (Second Edition), Windows Millennium Edition (ME), NT4 and Windows 2000.

Lexoni instrukcionet dhe perdoreni me kujdes qe te mos shkaktoni deme ne System Registry. Nese Registry eshte e demtuar do tju duhet te riinstaloni sistemin operativ. Reg Cleaner mund te merret nga www.jv16.org

Shpesh problemet e Windowsit mund te zgjidhen duke hyre ne Safe Mode. Kjo mund te behet gjat ndezjes se PC. Kur shihni mesazhin "Starting Windows" shtypni F4. Kjo duhet tju dergoj ne Safe Mode.

Safe Mode aktivizon minimumin e drivereve. Ju mundeson te gjeni dhe ti rregulloni problemet qe Windowsi automatikisht nga hapja.

Nganjehere eshte e veshtire te instalohet Windowsi per arsye te opsioneve te gabuara ne BIOS. Nese ju shfaqet SUWIN error mesazhet (Windows setup) gjate instalimit te Windowsit, provoni te hyni ne BIOS dhe te deaktivizoni CPU internal cache. Provoni te deaktivizoni Level 2 (L2) cache nese ajo nuk funksionon.

Mos harroni qe ti riktheni te gjitha opsionet e BIOS ne normale pas instalimit.

9. Tejnxehja

Central processing units (CPUs) jane zakonisht te pajisur me ventilator per te ftohur nxehjen e procesorit. Nese ventilatori deshton apo CPU vjetrohhet shume mund te ndodh qe te tejnxehet dhe te gjeneroj nje error i quajtur kernel error. Kjo ndodh kur PC tentoj te punoj me shpejt se qe ne realitet mundet.

Nje zgjedhje eshte te marrim nje ventilator me ta madh dhe me ti mir dhe ta instalojm mbi CPU. Mund te gjeni ventilator ftohes special ne www.computernerd.com ose www.coolit.com

Problemet e CPU-s shpesh mund te zgjedhen duke deaktivizuar CPU internal cache ne BIOS. Kjo do te beje qe PC te punoj me ngadal, por edhe duhet te jet me stabil.

10. Problemet me furnizuerin (power supply)

Nje problem tjetër qe shpesh sjell telashe eshte power supply. Nje tension i lart apo nderprerje e rrymes mund te demtoj kompjuterin.

Pra eshte e preferushme qe te bleni nje uninterrupted power supply (UPS). Kjo do tju jepte energji elektrike te paster, dhe do tju jepte disa minuta shtes per ta fikur PC me ane te opsionit Shut Down ne rast te ndaljes se rrymes.

Eshte nje investim i mire nese keni te dhena te rendesishme, sepse nderprerja e energjise elektrike do te humb te dhenat e paruajtura ne Pc.